

VARFÖR BLIR DET SÅ FÅ BARN? BARNAFÖDANDE OCH FAMILJEBILDNING I SVERIGE

ELIAS MARKSTEDT, PATRIK ÖHBERG,
MARCUS WEISSENBILDER OCH ULRIKA ANDERSSON

Sammanfattning

Barnafödandet minskar på bred front, i Sverige såväl som i stora delar av världen. Samtidigt har traditionella politiska verktyg för att öka barnafödandet, framför allt ekonomiska reformer och familjepolitiskt stöd, fått allt svagare effekt. Kapitlet analyserar hur allmänheten i Sverige ser på barn och familjebildning samt vilka faktorer som påverkar viljan att skaffa barn. Resultaten visar att ekonomiska motiv spelar en relativt begränsad roll, medan livsstilsrelaterade överväganden och värderingar väger tyngre. Därutöver framträder ideologiska skillnader i viljan att skaffa barn, särskilt bland män, där män till höger uppvisar en större vilja än män till vänster. Övergripande tyder resultaten på att viljan att få barn i hög grad är kopplad till kulturella värderingar och hur föräldraskap vägs mot andra livsprojekt.

Barnafödandet har under de senaste decennierna minskat på bred front runt om i världen. Enligt Världshälsoorganisationen WHO låg det summerade fruktsamhetstalet i början av 1950-talet på cirka fem barn per kvinna. Närmare 75 år senare, år 2024, var motsvarande nivå 2,2 (WHO, 2025). För att en befolkning ska kunna bibehålla en stabil storlek utan invandring krävs ett fruktsamhetstal på drygt 2,1. I dag når mer än hälften av världens länder inte upp till denna nivå (United Nations, 2025). I vissa länder har utvecklingen varit särskilt dramatisk, däribland Sydkorea, där fruktsamhetstalet sjunkit till 0,7 (United Nations, 2024).

I Sverige har det förts statistik över barnafödandet sedan mitten av 1700-talet. Även om barnafödandet förvisso har varierat över tid, har utvecklingen under senare år varit tydligt nedåtgående. En första bottennotering nåddes 1999. Därefter ökade barnafödandet fram till 2010, då fruktsamhetstalet uppgick till 1,98 barn per kvinna. Sedan dess har nivåerna fallit successivt och år 2025 uppmättes den lägsta nivån hittills med 1,42 barn per kvinna (SCB, 2026).

Minskande födelsetal medför både möjligheter och utmaningar. I den offentliga diskussionen framhålls ibland potentiella fördelar, såsom minskat miljötryck och ökat arbetskraftsdeltagande bland personer i fertil ålder (Canning & Schultz, 2012; Fauser m.fl., 2024). Samtidigt innebär en åldrande befolkning att färre

yrkesverksamma ska försörja fler, vilket sätter press på pensionssystem, hälso- och sjukvård samt ekonomisk tillväxt (Fauser m.fl., 2024; Mester, 2018).

Det är dock viktigt att skilja mellan sjunkande födelsetal och biologisk infertilitet. Någon motsvarande ökning av infertilitet på befolkningsnivå har inte kunnat beläggas. I stället framstår uppskjutet barnafödande som en central faktor. Fertiliteten är som högst i 20–25-årsåldern och minskar betydligt efter 35, samtidigt som risken för missfall ökar (Magnus m.fl., 2019). Ökningen av fertilitetsbehandlingar kan därmed i stor utsträckning förstås som en konsekvens av att fler väntar med att få barn (Fauser m.fl., 2024; Hellstrand m.fl., 2022).

Den pågående nedgången är svår att förklara med traditionella modeller. Historiskt har barnafödandet ofta varierat med ekonomiska konjunkturer och familjepolitikens utformning (Comolli, 2017; Vignoli m.fl., 2020), men i flera länder, däribland Sverige, har nedgången skett under relativ ekonomisk stabilitet och utan större förändringar i familjepolitiken (Comolli m.fl., 2021).

Forskningen pekar i stället på förändringar i övergången till föräldraskap, särskilt när det gäller benägenheten att få ett första barn (Hellstrand m.fl., 2021). Allt fler skjuter upp barnafödandet, och en växande andel förblir barnlösa (Neyer m.fl., 2022). Utöver strukturella faktorer har även mer svårsmätbara dimensioner som preferenser, osäkerhet och värderingar lyfts fram som viktiga kring barnafödande (Aassve m.fl., 2021; Bazzani m.fl., 2025).

Mot denna bakgrund är det centralt att inte bara studera hur många barn som föds, utan också hur människor tänker kring barn och familjebildning. Syftet med kapitlet är därför att analysera hur allmänheten i Sverige ser på barn och familjebildning samt att identifiera faktorer som påverkar viljan att skaffa barn. Eftersom nedgången i barnafödande inte fullt ut kan förklaras av ekonomiska villkor eller familjepolitiska reformer riktas fokus mot livsstilsrelaterade överväganden, värderingar och ideologiska skillnader. Kapitlet bidrar därmed till en fördjupad förståelse av de kulturella och normativa dimensioner som formar reproduktiva intentioner i samtiden.

Synen på barn, föräldraskap och politikens roll

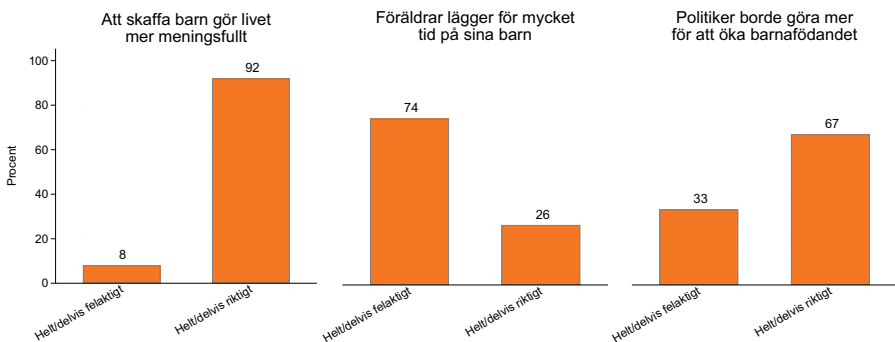
Vi börjar med att studera några grundläggande förutsättningar för barnafödande i en tid då födelsetalen når historiskt låga nivåer – värdet av barn, föräldrarollen och inställningen till att politiker vidtar åtgärder. Bilden som träder fram är på flera sätt överraskande positiv. Det finns ett i grunden positivt värde kring att ha barn och att vara förälder i Sverige. Låga födelsetal betyder inte nödvändigtvis att människor inte längre vill ha barn. De tre påståendena vi presenterar i figur 1 ger en tydlig bild av detta. Hela 92 procent instämmer helt eller delvis i att skaffa barn gör livet meningsfullt, medan bara åtta procent tar avstånd från påståendet. Det är en anmärkningsvärd uppslutning kring ett värde som man möjligen kunde förvänta sig vara mer ifrågasatt i ett samhälle där födelsetalen faller. Intressant nog

gäller detta även bland dem som ännu inte har barn – 77 procent av de barnlösa instämmer i att barn gör livet meningsfullt, även om andelen som instämmer helt är betydligt lägre än bland föräldrar. Vi lever alltså inte i ett samhälle där barn aktivt avvisas som källa till mening.

Bilden är påtaglig också när det gäller synen på föräldrarollen. Tre av fyra, 74 procent, avvisar påståendet att föräldrar lägger för mycket tid på sina barn. Det är en tydlig signal om att intensivt föräldraskap inte uppfattas som ett problem av befolkningen i stort. Normen tycks snarare vara att det är rimligt och legitimt att investera mycket tid i sina barn, eller att påståendet om att dagens föräldraroll kräver för mycket är överdriven.

Slutligen finns det ett brett folkligt stöd för politiska åtgärder: två tredjedelar, 67 procent, anser att politiker borde göra mer för att öka barnafödandet, medan 33 procent är av motsatt uppfattning. Det tyder på att frågan om barnafödande inte ses som en privatsak. Reproduktion är politiskt och en majoritet välkomnar ett mer aktivt politiskt engagemang på området. Sammantaget målar de tre påståendena upp bilden av ett samhälle som värdesätter barn och familjeliv, stödjer ett engagerat föräldraskap och är öppet för att staten tar ett större ansvar – men där födelsetalen ändå faller.

Figur 1 Synen på barn, föräldraskap och politikens roll, 2025 (procent, konfidensintervall)

Kommentar: Frågan löd *Vilken är din bedömning av följande påståenden?* med delfrågorna *Att skaffa barn gör livet meningsfullt; Föräldrar lägger för mycket tid på sina barn; Politiker borde göra mer för att öka barnafödandet*. Svarsalternativen löd *Helt riktigt, Delvis riktigt, Delvis felaktigt, Helt felaktigt*. Antalet svarande var som lägst 1 710. Data är viktade på kön, ålder och region (NUTS1).

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2025.

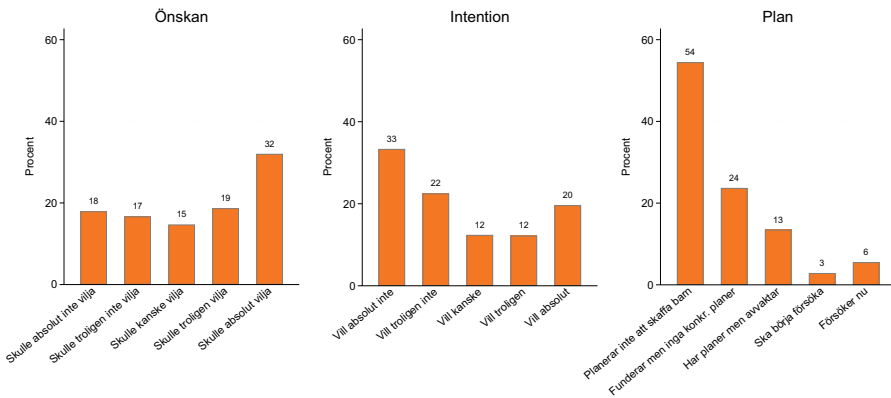
Reproduktionstrappan: från önskan till vilja till plan

Att i grunden ha en positiv eller negativ inställning till barn i allmänhet spelar antagligen en viktig roll, men frågan säger inget om våra svarande själva vill eller

planerar att skaffa barn. Den stora frågan är var det fallerar: handlar det om en avsaknad av en grundläggande önskan att skaffa barn, om att människor upplever för många praktiska hinder, eller om att de helt enkelt saknar konkreta planer? Dessa tre nivåer figurerar ofta i studier av reproduktionsambitioner, men mäts sällan samtidigt. Vi benämner dessa tre tillsammans som en reproduktionstrappa och kallar stegen för önskan, intention och planering.

I figur 2 ser vi att det finns en successiv nedtrappning av styrkan i preferenserna ju mer konkret frågan är. Det är bara nio procent som aktivt ska försöka eller försöker skaffa barn nu (tre plus sex procent), men cirka hälften skulle troligen eller skulle absolut vilja ha (fler) barn. När respondenterna ombeds väga in sin nuvarande situation hamnar svaren mellan dessa två ytterligheter.

Figur 2 Reproduktionstrappan hos allmänheten under 50 år, 2025 (procent)

Kommentar: Frågorna löd *Om det inte fanns några hinder, hur gärna skulle du vilja ha (fler) barn? Givet din nuvarande situation, vill du ha (fler) barn? samt Hur aktivt planerar du att skaffa (fler) barn?* Svartalternativen framgår av figuren. Antal svar varierar mellan 680 och 683 för de tre olika frågorna. Data är viktade på kön, ålder och region (NUTS1).

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2025.

En växande forskningslitteratur pekar på att politisk ideologi har blivit en allt viktigare faktor bakom viljan att skaffa barn. I en amerikansk kontext har sambandet mellan konservativ eller republikansk identitet och högre barnönskan stärkts påtagligt över tid (Rackin & Gibson-Davis, 2024). Mönstret är inte begränsat till USA. Europeiska data visar att personer långt till höger på den politiska skalan i högre utsträckning uppger att de vill ha barn (Arpino & Mogi, 2024), och i en analys av globala data framkommer att de ideologiskt mest utpräglade, såväl till vänster som till höger, tenderar att skaffa fler barn, men att effekten är tydligast till höger och att mönstret tog form från 1990-talet och framåt (Fieder & Huber, 2018).

Förklaringarna till sambandet är flera. En del av skillnaderna kan hänföras till strukturella faktorer som utbildningsnivå och boendeform, som samvarierar med ideologi. Därutöver spelar identitets- och värderingsfaktorer roll, där religiositet och synen på barn som ett centralt livsprojekt är starkare kopplade till högeridentitet. Assortativ partnerbildning, det vill säga tendensen att bilda par med någon som delar ens politiska värderingar, kan också förstärka dessa skillnader över tid.

En annan förklaringslinje rör hur politiska händelser påverkar framtidsoptimism och reproduktiva beslut. Studier från USA visar att oväntade politiska maktskiften påverkar fertiliteten i den vinnande sidans väljargrupper genom ökad framtidstro (Dahl m.fl., 2022). Liknande mekanismer kan vara verksamma även i andra sammanhang – data från Hongkong tyder på att affektiv polarisering har en koppling till fertilitetspreferenser (Cheung m.fl., 2024). Sammantaget är det alltså inte ideologi i sig som driver reproduktiva beslut, utan snarare de värderingar, identiteter och framtidsbedömningar som ideologin bär med sig.

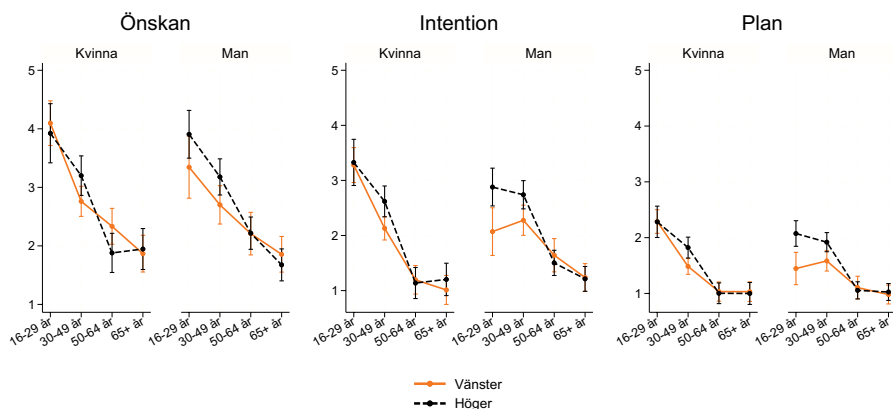
Frågan är om samma mönster går att identifiera i svenska data. I figur 3 illustrerar vi skillnader bland män och kvinnor som står till vänster eller till höger i reproduktionstrappan utifrån ålder (i analysen tar vi bort de 505 svarspersoner som placerar sig i mitten av vänster-högerskalan). Vi kan då se hur tre mönster träder fram. Det första visar att ideologi bara spelar en marginell roll bland kvinnor. Vänster- och högerkvinnor har genomgående likartade preferenser längs hela trappan. Det andra mönstret visar hur det bland män råder ett motsatt förhållande: unga vänstermän uppvisar redan vid det mer grundläggande önskningsmättet lägre preferenser än högermän (3,4 jämfört med 3,9) och skillnaden vidgas när hinder vägs in och konkreta planer efterfrågas. Vi kan också se ett åldersmönster som är förväntat starkt. Preferenserna avtar med ålder i samtliga grupper, vilket sannolikt speglar att äldre respondenter redan har barn eller inte längre planerar barn. Sammantaget drivs den övergripande könsskillnaden i reproduktionstrappan i hög grad av vänstermännen. Bland respondenter till höger är kön en marginell faktor.

En möjlig tolkning av resultaten är att ideologiska skillnader i reproduktionstrappan också kan få betydelse för partnerbildning bland barnlösa i fertil ålder. Drygt hälften av de barnlösa kvinnorna under 50 år placerar sig till vänster, jämfört med cirka en tredjedel av männen. Samtidigt är det just bland vänstermän som viljan att skaffa barn är som lägst. Mot bakgrund av att partnerbrist framstår som ett vanligt hinder för barnafödande öppnar detta för hypotesen att ideologisk sortering på partnermarknaden kan spela en viss roll. Om personer i hög grad söker partner med liknande politiska värderingar kan skillnader i viljan att skaffa barn mellan ideologiska grupper få konsekvenser också för möjligheten att bilda par med gemensamma familjeambitioner.

Våra data gör det inte möjligt att pröva denna mekanism direkt, och resultaten ska därför inte tolkas som ett belägg för ett fastställt matchningsproblem. Däremot pekar de på att sambandet mellan ideologi och barnafödande kan verka genom fler än en väg: dels genom skillnader i viljan att få barn, dels möjligen genom hur

partnerrelationer formas. Frågan om sjunkande födelsetal kan därmed ha en ideologisk dimension som förtjänar större uppmärksamhet i den svenska forskningen.

Figur 3 Reproduktionstrappan hos allmänheten, efter kön, ideologi och ålder, 2025 (predicerade medelvärden)

Kommentar: Predicerade medelvärden baserat på en regressionsmodell med kontroll för utbildning, inkomst, partnerskap och stad/land. Första frågan löd *Om det inte fanns några hinder, hur gärna skulle du vilja ha (fler) barn*. Svartalternativen var *Skulle absolut inte vilja*, *Skulle troligen inte vilja*, *Skulle kanske vilja*, *Skulle troligen vilja*, *Skulle absolut vilja*. Andra frågan löd *Givet din nuvarande situation, vill du ha (fler) barn*. Svartalternativen var *Vill absolut inte*, *Vill troligen inte*, *Vill kanske*, *Vill troligen*, *Vill absolut*. Tredje frågan löd *Hur aktivt planerar du att skaffa (fler) barn*. Svartalternativen var *Planerar inte att skaffa barn*, *Funderar men har inte konkreta planer*, *Har planer men avvaktar*, *Ska börja försöka*, *Försöker nu*. Figuren redovisar predicerat medelvärde för respektive fråga. Antal svarande varierar mellan 1 135 och 1 140. Felstaplarna visar 95-procentiga konfidensintervall.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2025.

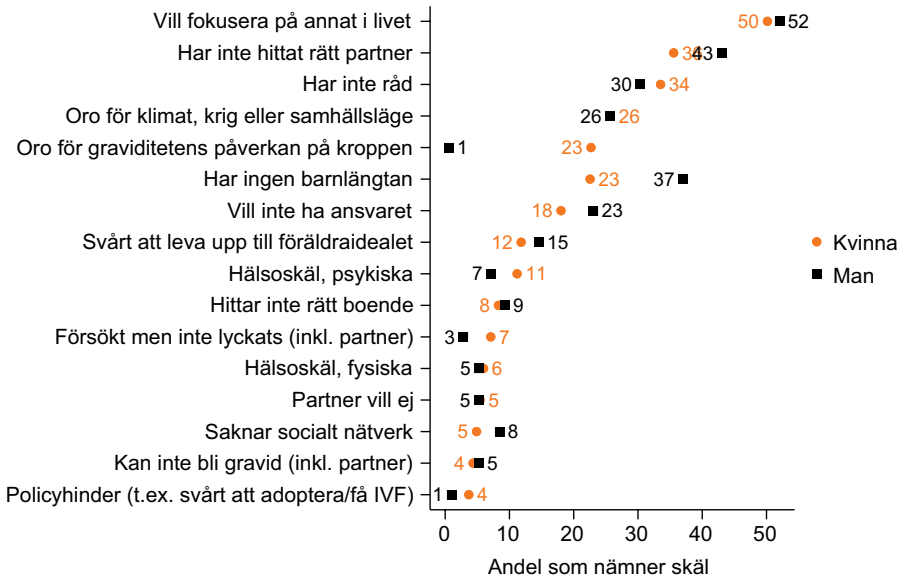
Vad avhåller människor från att skaffa barn?

Att preferenser varierar mellan grupper säger oss inte varför många avstår från att skaffa barn. Orsaker är svåra att fånga med en enda metod. Vi kombinerar två angreppssätt: att fråga barnlösa direkt om sina skäl till att de inte har barn och att analysera vad som förklarar gapet mellan preferensmått. Ingen av dem ger direkta svar om orsak och verkan, men tillsammans kan de ligga till grund för mer precisa hypoteser. Här svarar vi alltså på två frågor: Vilka skäl anger barnlösa till att de inte har barn? Vilka av skälen verkar hänga ihop med att önskan inte omsätts i planering?

Figur 4 visar att de vanligaste skälen till att inte ha skaffat barn främst rör prioriteringar, relationshinder och timingproblem. Att vilja fokusera på annat i livet och att inte ha hittat rätt partner dominerar klart, medan ekonomiska, medicinska

och policyrelaterade skäl anges mer sällan. Könsskillnaderna är små. Sammantaget pekar resultaten på att de vanligaste hindren är kopplade till livsval och relations-situation snarare än till ekonomiska eller institutionella förutsättningar. Samtidigt säger rangordningen i figur 4 inte vilka skäl som faktiskt framstår som huvudsakliga hinder. Figuren fångar vilka skäl som uppges, men inte hur dessa verkar i relation till varandra.

Figur 4 Skäl till att hittills inte ha skaffat barn, efter kön, 2025 (procent)

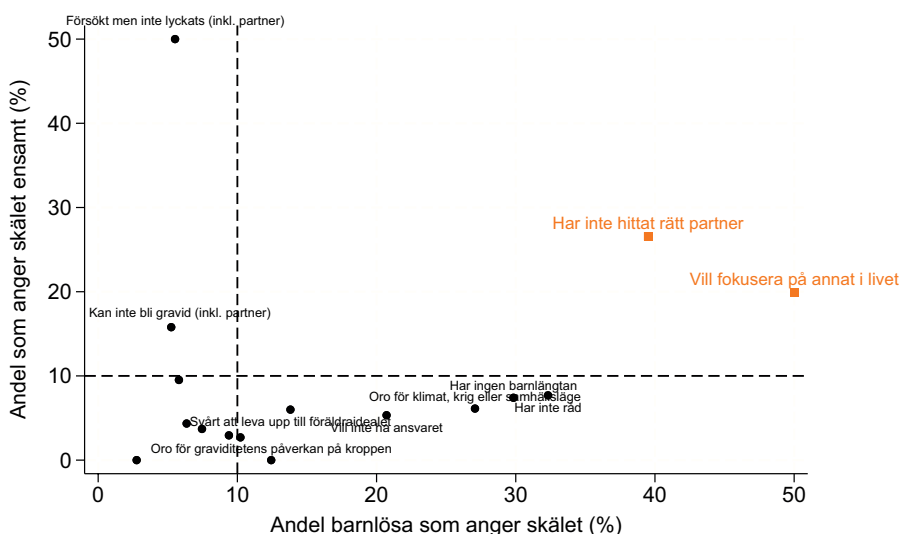
Kommentar: Frågan löd *Om du av någon anledning inte har skaffat barn, är något av följande skälet? Du kan kryssa i flera alternativ.* Alternativen som respondenterna fick ta ställning till framgår av figuren, respondenterna kunde kryssa i obegränsat antal alternativ. Antal svar var 179 kvinnor och 178 män. Svartalternativen var fasta och utvecklades med hjälp av fritextsvar från en pilotstudie i Medborgarpanelen. Data är viktade på kön, ålder och region (NUTS1).

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2025.

I figur 5 skiljer vi mellan hur vanligt ett skäl är och hur ofta det anges som det enda skälet. Det gör det möjligt att identifiera vilka skäl som oftare uppfattas som primära hinder, snarare än som kompletterande aspekter. Medicinska och fertilitetsrelaterade hinder är ovanliga, men när de förekommer anges de ofta som enda skäl, vilket tyder på att de är avgörande för de individer som berörs. Samtidigt är skäl som att inte ha hittat rätt partner eller att vilja fokusera på annat i livet betydligt vanligare och kan därför i absoluta termer förklara en större del av den totala barnlösheten, trots att de mer sällan anges som enda skäl.

Svårigheten att hitta en partner framstår alltså som ett av de viktigaste praktiska hindren för barnafödande. Det fyndet bör ses i ljuset av den möjliga ideologiska sortering i partnerbildningen som diskuterats ovan. Om vänsterkvinnor i första hand söker partner bland vänstermän – den grupp som har lägst barnönskan – riskerar den ideologiska polariseringen inte bara att påverka individuella fertilitetspreferenser utan också att försvåra själva partnerbildningen. Det innebär att sambandet mellan ideologi och barnafödande kan verka genom två separata mekanismer: dels direkt genom att forma hur mycket man vill ha barn, dels indirekt genom att göra det svårare att hitta en partner som delar samma familjeambitioner. Sammantaget pekar detta på att de strukturella hindren för barnafödande inte enbart är ekonomiska eller praktiska – de är också i växande utsträckning ideologiska.

Figur 5 Primära och sekundära skäl till att inte ha skaffat barn, 2025 (procent)

Kommentar: Frågan löd *Om du av någon anledning inte har skaffat barn, är något av följande skälet? Du kan kryssa i flera alternativ.* Alternativen som respondenterna fick ta ställning till framgår av figuren, respondenterna kunde kryssa i obegränsat antal alternativ. Frågan om barnlöshet löd *Har du barn?* Svarsalternativen var *Ja, Nej, Jag/min partner är gravid.* Antalet svarande var 362 (inklusive de som uppgav *Annat* på frågan om kön).

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2025.

Varför omsätts inte barnönskan i konkreta planer?

Vi har tidigare visat att många vill ha barn utan att ha konkreta planer. Men vad skiljer dem som stannar vid en önskan från dem som tar steget till konkret planering? För att besvara den frågan använder vi en regressionsanalys som låter oss studera varje steg i reproduktionstrappan separat, där vi kontrollerar för att människor har olika stark grundönskan från början. Logiken är enkel: om vi vill förstå varför önskan inte blir till planering måste vi hålla önskan konstant och se vad som förklarar resten. Analysen i tabell 1 ger oss tre huvudsakliga svar på frågan.

Det första är att barnönskan i sig inte följer tydliga sociala mönster. Kön, inkomst, boendeort och migrationsbakgrund spelar liten roll för hur mycket man i grunden vill ha barn. Den enda tydliga skillnaden är att högutbildade något oftare uttrycker en stark barnönskan. Det är ett överraskande fynd, givet att dessa faktorer ofta framhålls i den offentliga debatten som avgörande för om människor väljer att skaffa barn.

Det andra svaret är att steget från önskan till intention – från att vilja ha barn i ett idealläge till att vilja ha barn givet sin nuvarande situation – i huvudsak styrs av önskan i sig. Ju starkare önskan, desto starkare intention. När vi kontrollerar för önskan återstår nästan ingenting att förklara, förutom ålder. Det tyder på att gapet mellan önskan och intention är litet: de flesta som vill ha barn säger också att de vill ha barn givet sin nuvarande situation.

Det tredje och mest intressanta svaret handlar om steget från intention till konkret planering. Här spelar relationssituationen en tydlig roll – singlar har i betydligt lägre utsträckning konkreta planer, även när man tar hänsyn till hur mycket de vill ha barn. Det är också i det här steget som prioriteringar, barnvilja och partnerrelaterade/sociala hinder – snarare än ekonomi, boende eller psykisk hälsa – hänger samman med lägre planering. Vi har även analyserat sambandet mellan användning av sociala medier och barnönskan, intention samt planering, men finner inget stöd för ett sådant samband. Med andra ord: det som hindrar människor från att gå från tanke till handling är i första hand att de saknar en partner och att de prioriterar annat i livet, inte att de saknar ekonomiska resurser eller en lämplig bostad.

Sammantaget pekar analysen på att den stora utmaningen inte ligger i att övertyga människor om att vilja ha barn. Den viljan finns redan. Utmaningen ligger i steget från vilja till faktisk planering, och det är ett steg som i hög grad handlar om livssituation och prioriteringar snarare än om ekonomiska förutsättningar.

Tabell 1 Analys av sambandet mellan önskan, intention och plan att skaffa barn, 2025 (standardiserade regressionskoefficienter)

	Barnönskan	Intention (givet önskan)	Planering (givet önskan)	Planering (inkl. själv- rapporterade skäl)
Barnönskan (ref: Skulle absolut inte vilja)				
Skulle troligen inte vilja		0,67** (0,06)	0,02 (0,05)	-0,01 (0,14)
Skulle kanske vilja		1,06** (0,10)	0,32** (0,08)	0,38* (0,19)
Skulle troligen vilja		1,74** (0,12)	0,81** (0,11)	0,87** (0,17)
Skulle absolut vilja		2,96** (0,11)	1,49** (0,12)	1,27** (0,18)
Man				
Kvinna	-0,06 (0,12)	-0,04 (0,09)	0,02 (0,08)	
Ålder	0,09 (0,06)	0,15** (0,04)	0,10** (0,04)	
Ålder # Ålder	-0,00** (0,00)	-0,00** (0,00)	-0,00** (0,00)	
Låg utbildning				
Medellåg	0,27 (0,25)	-0,06 (0,21)	0,16 (0,17)	
Medelhög	0,35 (0,27)	-0,13 (0,22)	0,21 (0,18)	
Hög	0,51* (0,26)	-0,24 (0,22)	0,05 (0,17)	
Inkomst (ref: ≤14 999 kr)				
15 000 kr – 24 999 kr	0,25 (0,26)	0,11 (0,21)	0,07 (0,16)	
25 000 kr – 44 999 kr	0,38 (0,28)	0,34* (0,17)	0,16 (0,17)	
Minst 45 000 kr	0,5 (0,31)	0,34 (0,18)	0,07 (0,19)	
Boende & ursprung				
Bor i stad	-0,01 (0,13)	0,01 (0,09)	0,04 (0,09)	
Född i Norden				
Född i Europa	0,29 (0,32)	-0,15 (0,20)	0,07 (0,19)	
Född utanför Europa	0,03 (0,25)	0,03 (0,16)	0,04 (0,15)	
Relationsstatus (ref: har partner)				
Singel	0,19 (0,17)	-0,03 (0,12)	-0,39** (0,09)	
Syssetsättning (ref: arbetande)				
Arbetslös/sjukersättning	-0,08 (0,25)	0,22 (0,15)	0,22 (0,16)	
Studerande	0,3 (0,28)	0,19 (0,20)	-0,06 (0,20)	
Annan arbetsmarknadssituation	0,29 (0,26)	0,21 (0,17)	0,24 (0,18)	
Boendeform (ref: äger)				
Hyr bostaden	0,08 (0,14)	0,09 (0,10)	0,01 (0,09)	
Självrapporterade skäl ¹				
Preferens/barnvilja				-1,20** (0,27)
Oro/psykisk hälsa				0,30 (0,21)
Resurs/boende				-0,25 (0,16)
Partner/socialt				-0,66** (0,20)
Konstant	2,34* (0,92)	-1,3 (0,71)	-0,27 (0,68)	2,08** (0,25)
R ²	0,19	0,61	0,41	0,42
Antal svarande	614	614	614	282

Kommentar: Första frågan löd *Om det inte fanns några hinder, hur gärna skulle du vilja ha (fler) barn*. Svarsalternativen löd *Skulle absolut inte vilja, Skulle troligen inte vilja, Skulle kanske vilja, Skulle troligen vilja, Skulle absolut vilja*. Andra frågan löd *Givet din nuvarande situation, vill du*

ha (fler) barn. Svartalternativen löd *Vill absolut inte, Vill troligen inte, Vill kanske, Vill troligen, Vill absolut*. Tredje frågan löd *Hur aktivt planerar du att skaffa (fler) barn*. Svartalternativen löd *Planerar inte att skaffa barn, Funderar men har inte konkreta planer, Har planer men avvaktar, Ska börja försöka, Försöker nu*. Frågan löd *Om du av någon anledning inte har skaffat barn, är något av följande skälet? Du kan kryssa i flera alternativ*.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2025.

Prioriteringar i befolkningsfrågan

När makarna Myrdal (1934) skrev sin berömda bok ”Kris i befolkningsfrågan” pekade de på behovet av omfattande statliga reformer. Den gamla uppfattningen om att kvinnans plats var i hemmet och mannen skulle tjäna ihop till levebrödet behövde förändras. Kvinnan skulle ut i arbetslivet tillsammans med mannen, staten skulle hjälpa till med barnens uppfostran, och familjelivet var inte längre en privatsak utan en statlig angelägenhet.

Sedan dess har staten försökt stärka incitamenten för att skaffa barn, i huvudsak genom att minska de ekonomiska effekterna av att bilda familj och genom att bygga ut barnomsorgen för att underlätta kvinnors återinträde på arbetsmarknaden – insatser som haft goda resultat. Senare forskning har dock uppmärksammat att sambandet mellan ekonomiska förutsättningar och barnafödande har försvagats över tid, ett mönster som återkommer även i vår undersökning.

Det innebär att en långsiktig diskussion om barnafödande också måste handla om kultur. Det som har förändrats är inte nödvändigtvis inställningen till barn i sig; den är positiv. Snarare handlar det om hur barn och föräldraskap värderas i relation till andra livsprojekt. I samhällen där självförverkligande, flexibilitet och individuell autonomi dominerar värdehierarkin riskerar barn att bli ett alternativ bland många snarare än ett självklart livsmål.

Staten kan inte beordra fram en kultur, men den formar redan normer genom sina institutioner, sitt språk och sina prioriteringar. I analyser av folkhemspolitiken har detta beskrivits som en ambition att ”lägga livet till rätta” (Hirdman, 1989). Det handlade inte bara om ekonomiska incitament, utan också om att forma en samhällsvision där familjebildning sågs som ett gemensamt projekt. I dag är frågan om reproduktion åter på dagordningen, men med andra förutsättningar. Demografiska mönster formas av hur ett samhälle rangordnar sina värden. Så länge föräldraskap vägs mot självförverkligande, flexibilitet och individuell autonomi blir barn i högre grad ett alternativ bland många snarare än ett självklart livsmål. Varför denna värdeförskjutning har skett är en mer komplex fråga, men forskning har pekat på faktorer såsom ökad individualisering, förändrade arbetslivsvillkor och en utökad palett av möjliga livsval. Om fler ska röra sig uppför reproduktionstrappan och faktiskt få barn behöver barn och familjebildning ges en mer central plats i samhällets värdehierarki.

Referenser

- Aassve, A., Le Moglie, M., & Mencarini, L. (2021). Trust and fertility in uncertain times. *Population Studies*, 75(1), 19–36. doi:10.1080/00324728.2020.1742927
- Arpino, B., & Mogi, R. (2024). Is intending to have children rightist? A research note on political ideology and fertility intentions. *Statistics, Politics and Policy*, 15(2), 117–136.
- Bazzani, G., Dommermuth, L., Lappegard, T., & Vignoli, D. (2025). Frontiers of self-realisation. How (un)certainity and imaginaries shape fertility intentions in Italy and Norway. *Acta Sociologica*. Online first. doi.org/10.1177/00016993241300434
- Canning, D., & Schultz, T. P. (2012). The economic consequences of reproductive health and family planning. *Lancet*, 380(9837), 165–171.
- Cheung, A. K. L., Lui, L., & Mu, Z. (2024). Political efficacy and fertility intentions: A survey experiment study in Hong Kong, Taiwan, and Singapore. *Social Science Research*, 120, 103014.
- Comolli, C. L. (2017). The fertility response to the Great Recession in Europe and the United States: Structural economic conditions and perceived economic uncertainty. *Demographic Research*, 36(51), 1549–1600. doi:10.4054/DemRes.2017.36.51
- Comolli, C. L., Neyer, G., Andersson, G., Dommermuth, L., Fallesen, P., Jalo-vaara, M., Klaengur Jónsson, A., Kolk, M., & Lappegård, T. (2021). Beyond the Economic Gaze: Childbearing During and After Recessions in the Nordic Countries. *European Journal of Population*, 37, 473–520. doi.org/10.1007/s10680-020-09570-0
- Dahl, G. B., Lu, R., & Mullins, W. (2022). Partisan fertility and presidential elections. *American Economic Review: Insights*, 4(4), 473–490.
- Fausser, B. C. J. M., Adamson, G. D., Boivin, J., Chambers, G. M., de Geyter, C., Dyer, S., Inhorn, M.C., Schmidt, L., Serour, G.I., Tarlatzis, B., Zegers-Hochschild, F., & Contributors and members of the IFFS Demographics and Access to Care Review Board. (2024). Declining global fertility rates and the implications for family planning and family building: an IFFS consensus document based on a narrative review of the literature. *Human Reproduction Update*, 30(2), 153–173.
- Fieder, M., & Huber, S. (2018). Political attitude and fertility: Is there a selection for the political extreme? *Frontiers in Psychology*, 9, 2343.
- Hellstrand, J., Nisén, J., Miranda, V., Fallesen, P., Dommermuth, L., & Myrskylä, M. (2021). Not just later, but fewer: Novel trends in cohort fertility in the Nordic countries. *Demography*, 58(4), 1373–1399. doi.org/10.1215/00703370-9373618
- Hellstrand, J., Nisén, J., & Myrskylä, M. (2022). Less partnering, less children, or both? Analysis of the drivers of first birth decline in Finland since 2010. *European Journal of Population*, 38, 191–221. doi.org/10.1007/s10680-022-09605-8

- Hirdman, Y. (1989). *Att lägga livet till rätta: Studier i svensk folkhemspolitik*. Carlssons.
- Magnus, M. C., Wilcox, A. J., Morken, N. H., Weinberg, C. R., & Håberg, S. E. (2019). Role of maternal age and pregnancy history in risk of miscarriage: prospective register based study. *bmj*, 364.
- Mester, L. J. (2018). Demographics and their implications for the economy and policy. *Cato Journal*, 38. Spring/Summer 2018.
- Myrdal, A., & Myrdal, G. (1934). *Kris i befolkningsfrågan*. Bonnier.
- Neyer, G., Andersson, G., Dahlberg, J., Ohlsson-Wijk, S., Andersson, L., & Billingsley, S. (2022). *Fertility decline, fertility reversal and childbearing considerations in Sweden: A turn to subjective imagination?* Paper presenterat vid European Population Conference 2022, University of Groningen. <https://epc2022.eaps.nl/uploads/210756>
- Rackin, H. M., & Gibson-Davis, C. M. (2024). "Youth's political identity and fertility desires." *Journal of Marriage and Family* 86.4: 1132–1148.
- Statistikmyndigheten SCB. (2026). *Befolkningen växer trots fortsatt lågt barnafödande 2025. Befolkningsstatistik helåret 2024*. Statistiknyhet publicerad 2026, 24 februari.
- United Nations. (2024). *World Population Prospects (2024) – processed by Our World in Data*. "Fertility rate, total – UN WPP" [dataset]. <https://ourworldindata.org/grapher/children-per-woman-un>
- United Nations. (2025). *World Fertility 2024. UN DESA/POP/2024/TR/NO.11*. Department of Economic and Social Affairs, Population Division. United Nations.
- Vignoli, D., Guetto, R., Bazzani, G., Pirani, E., & Minello, A. (2020). A reflection on economic uncertainty and fertility in Europe: The Narrative Framework. *Genus*, 76(28). <https://doi.org/10.1186/s41118-020-00094-3>
- WHO. (2025). *World Fertility Report 2024*. Department of Economics and Social Affairs, United Nations. https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/undesa_pd_2025_wfr-2024_advance-unedited.pdf

